

Драй-Хмара Михайло Опанасович

Життя та творчість

Михайло Драй-Хмара (1889-1939)

Михайло Опанасович Драй-Хмара народився 10 жовтня 1889 року у козацькій родині в селі Малі Канівці на Золотонощині (нині — Чорнобаївський район Черкаської області). Рано залишився без матері. Початкову освіту здобув у Золотоноші, потім — чотири класи Черкаської гімназії. Близку знання дали змогу перемогти у конкурсному іспиті до престижної Колегії (коледжу) Павла Галагана у Києві, де він навчався разом з П.Филиповичем. Під час навчання (1908-1910 рр.) виявив схильність до філологічних наук, опанував французьку, німецьку, латинську й грецьку мови.

У 1910-15рр. навчається на історико-філологічному факультеті Київського університету. 1912 року за відрядженням Київського відділу Слов'янського Товариства їде за кордон, де збирає матеріали про хорватського письменника А.Качіча-Міюшича. Михайло Драй-Хмара працює у бібліотеках та архівах Львова, Будапешта, Загреба, Белграда, Бухареста. За цінну наукову роботу отримує золоту медаль Товариства. У Києві відвідує семінар професора В.Перетца. Закінчивши університет, починає готуватися до професури, однак закінчувати цю підготовку доводиться в Петербурзі, адже у зв'язку з першою світовою війною університет евакуйовано до Саратова.

Після заснування урядом УНР університету в Кам'янці-Подільському, молодий учений, прагнучи активно включитися в процес відродження й становлення молодого держави, повертається на батьківщину і стає професором славистики нового університету. Одночасно керує лінгвістичною секцією кафедри історії та економіки Поділля (1918-1923 рр.), редагує "Записки Кам'янець-Подільського університету".

1923 року Драй-Хмара повертається до Києва, де працює професором мови і літератури в Медичному інституті. В цей час активно співпрацює з рядом науково-дослідних та культурно-освітніх організацій.

У 1926 виходить його монографія — "Леся Українка. Життя і творчість". Як науковець-славист, знавець багатьох мов (його дочка Оксана Ашер стверджує, що Михайло Опанасович вільно володів 19-ма мовами) Драй-Хмара зробив неоціненний внесок в розвиток літератури своїми перекладами. Він перекладає поезію Верлена, Малларме, Метерлінка, М.Богдановича та інших. На жаль, багато перекладів Драй-Хмари було знищено в застінках НКВД.

Близке знання західно-європейської літератури мало вплив на формування Драй-Хмари як поета. Він належить до групи "неокласиків". Робить вагомий внесок у підготовку антології французької поезії.

Перший оригінальний поетичний твір Драй-Хмари з'явився у 1920 році в Кам'янці-Подільському (ж. "Нова думка"). Перша книга віршів — збірка поезій "Проростень" (Київ, "Слово", 1926, 43 стор.) — виходить порівняно пізно. Зате в ній перед читачами постає вже зрілий поет зі сформованим світоглядом, складним естетичним та глибоким

філософським змістом. Світ поезії Драй-Хмари складний, що частково зумовлено впливом французького символізму (передусім — Верлена). Складна символіка — характерна риса поезій М.Драй-Хмари. Найчастіше вживані символічні образи — вітер, у якому свобода, прогресивний поступ та імпульс творення діалектично поєднуються з незатишністю, незбагненністю, передчуттям раптових фатальних змін...

Для образно-символічного світу Драй-Хмари характерна природна стихійність, можливо, навіть, певна "недисциплінованість", що промовляє про химерність соціального буття. "Поезія Драй-Хмари належить до найбагатших своєю мовою, з її запашними архаїзмами і сміливими життєздатними новотворами. В цілому Драй-Хмара репрезентує типовий для людей 1920-х років волюнтаристичний гуманізм культури і високої етики, що вміє битися за своє".

В час тотального винищення інтелектуального генофонду українського народу М. Драй-Хмара також не зміг оминати гільйотини більшовицького безумства. Плідна праця на терені науки і літературної творчості раптово обривається після опублікування його славнозвісного сонету "Лебеді", в якому цензори в символічному образі лебедів — "грона п'ятірного нездоланих співців", які відважно боролися проти сірого обледеніння маленького чистого озерця, — "впізнали" групу неокласиків.

У 1933 р. вченого і поета позбавляють можливості нормально жити й працювати. Після тримісячного ув'язнення його випускають (слідчим так і не вдалося "переконати" Драй-Хмару, що він належить до контрреволюційної націоналістичної організації), але звільняють з інституту мовознавства при ВУАН, забороняють читати лекції в ряді інших інститутів, виключають із Спілки наукових працівників, забороняють друкуватися і навіть вилучають його книги з бібліотек. Проте інтелектуальне знищення людини — лише початок репресій. Фізичне і психічне знищення почалося 5 вересня 1935 року, коли Драй-Хмару кинули до Лук'янівської в'язниці як терориста.

30 жовтня 1935 року його справу об'єднують зі справою П.Филиповича, друга з юнацьких літ, під N 99. Але згодом і цю справу приєднують до справи N 1377, по якій проходили всі неокласики на чолі з М. Зеровим. Проте вчений не здається, і саме тому через відсутність доказів його передають до Москви, де 28 березня 1936 року Особлива нарада ухвалює ув'язнити поета на 5 років в північно-східних концтаборах. Не знав Драй-Хмара й того, що його унікальний переклад "Божественної комедії" Данте також конфіскований. Так і не вийшла друга книга його поезій "Сонячні марші", яку він готував у 1933-35 рр. На засланні Драй-Хмара працював або в шахті, або промиваючи золотий пісок у крижаній воді. Про тортури, які він пережив, можна судити за листами "Працюю на Бурарі, дерев'яним кориті, що міститься високо, де промивають метал, працюю вночі, — з 9 години вечора до 7 години ранку..." Останні листи та телеграми свідчать, що Микола Опанасович втратив надію повернутися додому, що він уже був практично знищений сталінською машиною: "Я не можу тобі писати... Якщо я не спочину, я падаю на роботі, і тоді мене підвішують... Ноги опухли..." Можливо, М.Драй-Хмара й спромігся б витримати надлюдську напругу, але більшовицька влада завдала нового удару по політичних в'язнях: під час "десяткування" (розбиття на десятки)

кожного десятого в'язня вбивали... Це тривало з 1937 по 1938 рік. За цей час було вбито більше одного мільйона людей.

З 17 квітня до 30 травня 1938 року поет перебуває в таборі Ортукан, де, за даними очевидців, було зібрано в'язнів, призначених для знищення. Спецпостановою УНКВС по Дальбуду (Колима) від 27 травня 1938 року йому додають ще 10 років за участь в антирадянській організації і антирадянську пропаганду. Помер М.Драй-Хмара 19 січня 1939 року "від ослаблення серцевої діяльності", як вказано в документах. За іншою версією, у квітні 1939 року письменник добровільно згловився стати на місце смертника під час чергового "вибіркового" розстрілу кожного п'ятого, рятуючи тим самим життя молодій людині.

Література: Вибране (К., 1969); Вибране (К., 1989); Щоденник (1924-1928) (Слово і час. — 1990. — №1-2, 5).